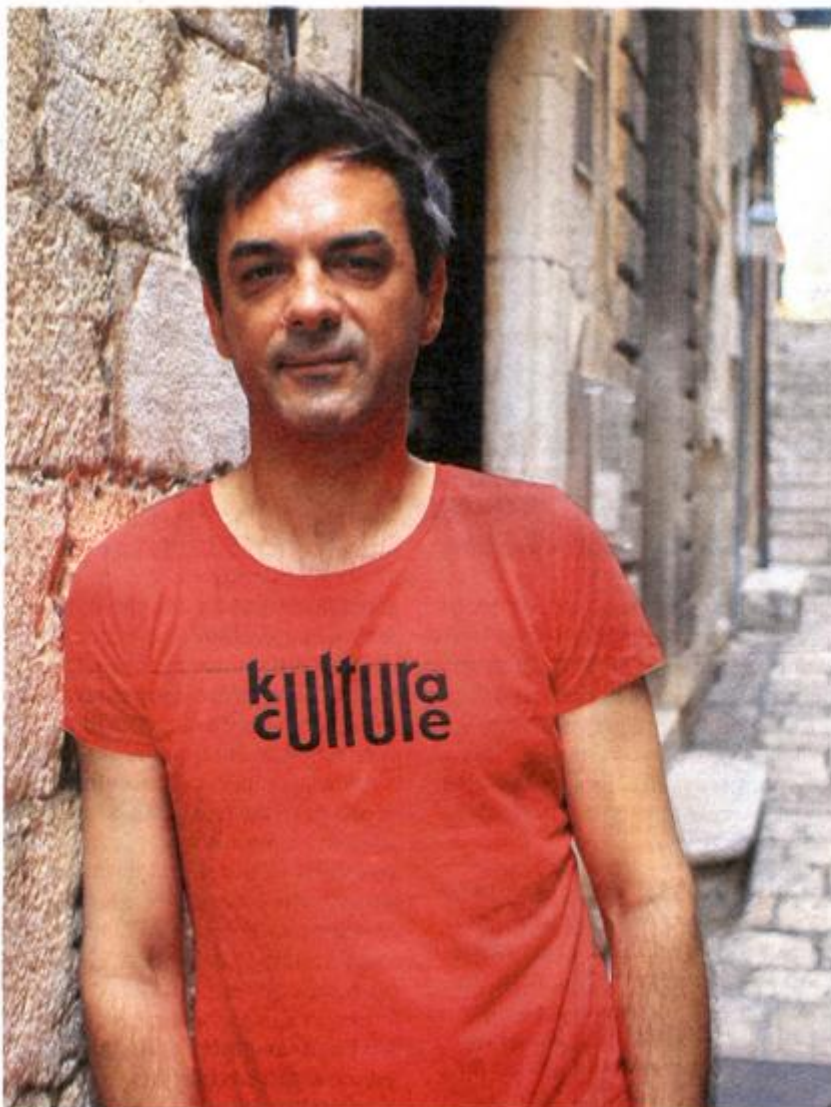

RAZGOVOR SA SAŠOM BOŽIĆEM, REDATELJEM PRVE DRAMSKE PREMIJERE 71. IGARA 'MARA I KATA'

Naš festival je bastion obrane kulture. Bez njega bismo se utopili i nestali

Mara i Kata prvenstveno progovaraju o Gradu, njegovoj recentnoj prošlosti i nesigurnoj budućnosti. Začudnom vještinom prelaženja s jednog predmeta rasprave na drugi, **ovaj dubrovački tandem ne prestaje kritizirati sve i svakoga svojim specifičnim humorom**, tempiranim komičnim obratima, originalnim jezikom i apsurdnim prevrednovanjem pojma mudrosti svakodnevice

Razgovarala
Iva Dedo
Foto Dubrovačke
ljetne igre

Nataša i ja smo godinama sanjali o tome da ta dva lica razvijemo u punokrvnu predstavu

UHVATITI SE U KOŠTAC s prvom dramskom premijerom 71. Dubrovačkih ljetnih igara nakon ozbiljnog rezanja proračuna te ograničavajućim epidemiološkim mjerama, nemalo je izazovan zadatak na kojeg je, najavljeni je još početkom lipnja iz ove kuće, odgovorio redatelj Saša Božić. O kreativnom procesu nastanka predstave 'Mara i Kata' koja je na repertoaru 20. srpnja, o čemu ona progovara, svojoj redateljskoj poetici, zašto su festivali poput Igara potrebni našoj zajednici te zbog čega ponajbolji hrvatski umjetnici polako odustaju i svoje karijere grade izvan granica Lijepa naše, ovaj pomoćnik intendantice manifestacije Dore Ruždjak Podolski za dramu ispričao je za čitatelje DuLista.

Prva dramska premijera 71. Igara nije bila dijelom programa predstavljenog u veljači ove godine. Kako ste uopće došli na ideju njezinog uprizorenja?

Moglo bi se reći da su Mara i Kata nastale iz prilagodbe programa epidemiološkim, ali i financijskim ograničenjima ovogodišnjeg izdanja festivala. S obzirom da smo većinu naših planiranih i najavljenih projekata morali otkazati, sjetio sam se svoje stare želje da uprizorimo te kultne dubrovačke kundurice. Sama ideja uprizorenja došla je iz jednog dijela moje predstave Skup Igre, koja je premijerno prikazana 2012. na Igrama. U toj predstavi bavio sam se sjećanjima građana Dubrovnika na kultnu predstavu Koste Spaića Skup i uopće tzv. zlatnim dobom Igara. Tijekom rada na predstavi Nataša Dangubić i Doris Šarić-Kukuljica kreirale su dva lica kundurica koje raspredaju o mogućoj budućnosti Grada. Doris, Nataša i ja smo godinama sanjali o tome da ta dva lica razvijemo u punokrvnu predstavu. Na prijedlog Line Njirić iz Igara odlučili smo ih spojiti s licima Mare i Kate. Moram priznati dok me gospođa Njirić nije upozorila na kultnu emisiju radio Dubrovnika: Na posjedu kod kundurica, ja nisam znao za taj mali fenomen Dubrovačkog radija. Mjesec dana rada u kuhinji Nataše Dangubić iznjedrilo je suvremenu Maru i Katu.

Kundurice u Dubrovniku zapravo su institucija. Mada je taj pojam derogativan, one su takoreč kroničari svog vremena. Konkretno, o čemu Mara i Kata progovaraju?

Mara i Kata prvenstveno progovaraju o Gradu, njegovoj recentnoj prošlosti i nesigurnoj budućnosti. Predstava je podijeljena u tri dijela, iz sadašnjosti putujemo u postratni Dubrovnik 90-ih, a potom u daleku budućnost. Kundurice jesu institucija, duboko češljajući svaku od gradskih tema, Mara i Kata se britko i ekspresivno osvrću na sve: od trenutnog političkog stanja u Lijepoj našoj, preko afitavanja pa sve do toga koji turisti ih najviše gustaju. Začudnom vještinom prelaženja s jednog predmeta rasprave na drugi, ovaj dubrovački tandem ne prestaje kritizirati sve i svakoga svojim specifičnim humorom, tempiranim komičnim obratima, originalnim jezikom i apsurdnim prevrednovanjem pojma mudrosti svakodnevice. Revidirajući

stil života u Dubrovniku, od devedesetih naovamo pa sve do u budućnost naše analitičarke iz dvorišta neprestano otvaraju nove perspektive, stvarajući umjetnost beskrajnog trošenja vremena.

Naslovne uloge tumače Nataša Dangubić i Doris Šarić Kukuljica. Iza vas je višegodišnja suradnja. Je li to, među ostalim, razlog zašto ste ih odlučili dodijeliti upravo njima? Inače, jeste li poklonik 'igre na sigurno' kad je u pitanju odabiranje umjetničkog tima?

S Natašom Dangubić me veže višegodišnja umjetnička i ljudska bliskost te iznimna povezanost. S Doris Šarić-Kukuljicom radio sam svega dvije predstave, kažem svega, jer ju iznimno cijenim kao umjetnicu, kolegu i mislim da mogu neizmerno puno o kazališnom poslu od nje učiti. Za mene od prvog dana nije bilo niti jednog trena promišljanja da su upravo njih dvije jedine moguće Mara i Kata. One savršeno poznaju mentalitet ovoga Grada, pri tome su izvrsne komičarke i dijelimo sličan kazališni senzibilitet i smisao za humor. Predstava Mara i Kata je po meni koautorska kreacija svih nas troje zajedno. Ne bih inače rekao da igram na sigurno, u većini predstava radim s mladim ljudima jer sam svjestan odgovornosti koje kao pedagozi i umjetnici moramo imati prema

Mara i Kata se britko i ekspresivno osvrću na sve: od trenutnog političkog stanja u Lijepoj našoj, preko afitavanja pa sve do toga koji turisti ih najviše gustaju

mladim kolegama, kojima trebamo dati šansu i omogućiti im vidljivost i dobar kreativan početak karijere.

Prilikom najave predstave spominjalo se kako će to biti svojevrсни stand up show. Što mislite o sve češćem usvajanju sličnih formi u teatru? Općenito, Vaši uradci mješavina su drame, plesa i pjesme. Kako biste definirali svoju redateljsku poetiku?

Za mene Mara i Kata slične su predstavama koje sam radio unutar projekta *On entertainment / O zabavljaštvu*; predstave *Born to please*, *Folk Acts* i *Bolji život*. Projekt je rođen iz potrebe umjetnika za radom na predstavama koje njeguju ležerniju, opušteniju atmosferu i omogućuju izravan susret izvođača i publike. Iz našeg kazališta nestale su manje, tzv. rubne forme poput kabarea, vodvilja, svega onog što se ne znam zašto smatra niskim kazališnim žanrovima. Htio sam vidjeti opstaju li i kako u susretu sa suvremenim kazališnim jezikom i mogu li kroz istraživanje tih formata kao umjetnik pronaći neki novi jezik. Ti projekti izvor su nepresušne inspiracije i jako zdravog i izlječujućeg humora.

Podosta ste uspjeha zabilježili stvarajući na nezavisnoj sceni. Postoji li razlika u radu u nezavisnim

Po meni je u nezavisnoj kulturi sve puno bolje i 15 godina ispred, unatoč vrlo slabom financiranju takvih projekata

produkcijama i institucijama? Gubili prema Vašem mišljenju institucionalizacijom umjetnost slobodu govora i moć prenošenja poruke pogotovo u sredinama poput dubrovačke, gdje redatelji zbog sklonosti publike tradicionalnom izričaju pristaju na kompromis? Kako Vi plivate s ovim?

Pokušat ću ne odgovoriti jednostavno – po meni je u nezavisnoj kulturi sve puno bolje i 15 godina ispred, unatoč vrlo slabom financiranju takvih projekata. U zapadnoj Europi ta vrsta zatiranja nezavisne scene je jednostavno nemoguća zato što su tamo produkcijski modeli proizvodnje i distribucije kulture, zaštite vrijednosti kulture i promicanja kulturnih vrijednosti, uspostavljeni još u 1980-ima, već toliko čvrsti i neupitni, dok kod nas oni naprosto nikada nisu ni zaživjeli. S druge strane, urušavanje kulture u zapadnoeuropskim zemljama usko je povezano sa slabljenjem utjecaja institucija u kulturi, koje su dakle 1980-ih transformirane ili rašivene, dok kod nas još uvijek postoji naslijeđe komunizma i srednjoeuropske kulture koju je poslije komunizam oblikovao. U Njemačkoj, primjerice, nećete naći u svakom gradu nekoliko teataru koji imaju ansamble na plaći, ali, iako sam prije samo par godina tvrdio da bi tako trebalo biti i kod nas, sada se sve više pitam je li to doista tako jer, na kraju, te institucije zapravo ostaju jedini bastioni neke – bilo kakve – proizvodnje, bastioni obrane kulture. Da nema institucija, poput našeg festivala, mislim da bismo se naprosto u kulturnom smislu utopili i nestali.

Osobno dolazite iz male sredine, odradili ste specijalizaciju u Americi te danas život vodite u Zagrebu. Što biste naveli da Vas je odredilo na Vašem profesionalnom putu?

U posljednje vrijeme dosta razmišljam o ljudskoj potrebi da romaniziramo vlastitu povijest, da joj damo nekakav smisleni, narativni okvir. Meni se čini da sam se strašno puno mijenjao, da je uvijek postojala u meni potreba da se sa svakim projektom ponovno iskriem kao umjetnik. Tako da te predstave koje ostaju po putu doista nikako ne nalikuju jedna drugoj. Potreba za kontinuitetom, autorskim rukopisom, prepoznatljivim kazališnim jezikom, uvijek me uznemiruje. Nije li to pomalo dosadno? Ono što kroz sve te radove ponajviše pamtim su susreti, susreti sa bekompromisnim umjetnicima i u Hrvatskoj, a i izvan naših granica koji su me definitivno odredili kao čovjeka i učinili da mirno promatram tko sam i gdje sada jesam.

Kao što smo već naveli, ostvarili ste se i van okvira Lijepe naše. Zaostajemo li prema Vašem mišljenju za 'modernom' Europom, svijetom općenito? Svojedobno ste izjavili i kako neprestano razmišljate o odlasku iz Hrvatske.

Već sam djelomično odgovorio na to pitanje u odgovoru o odnosu nezavisne i institucionalne kulture. Teško mi je uspoređivati, ne mogu izdvojiti hrvatsko kazalište od europskog, a s druge strane ne nalazim mu ni nekakvu posebnost, kojom bi se ono moglo izdvojiti kao specifično. Ali, primjećujem neke zabrinjavajuće tendencije, poput gubljenja doticaja s europskim teatrom; referiram se na Zagreb, jer u njemu djelujem kao umjetnik. Mi nemamo gotovo nikakve informacije što se uopće u Europi događa. Mladi umjetnici u Hrvatskoj moraju se strašno puno boriti za osnovnu vidljivost i uvjete za rad i mnogi, oni tankočudniji, na tom putu nestanu ili potroše previše snage i energije. Kod nas postoji strašna bojazan od gubitka publike što vodi serviranju utvrđenih i prepoznatljivih produkcijskih obrazaca, umjesto da se radi na kontinuiranom odgoju i privlačenju nove publike. Stoga me i ne čudi da oni ponajbolji polako odustaju i svoje karijere grade izvan Hrvatske.

Često, u Dubrovniku slušamo prozivke kako je kultura rupa bez dna, odnosno ulaganja su velika, a zarada premalena s obzirom na turistički standard. S druge strane svjedoci smo da većina umjetnika poput ostatka naših sugrađana doista na kraju mjeseca jedva spaja

Kod nas postoji strašna bojazan od gubitka publike što vodi serviranju utvrđenih i prepoznatljivih produkcijskih obrazaca

kraj s krajem. Gdje je prema Vama nastao šum u komunikacijskom kanalu? Također, biste li se složili s izjavom da je kultura, barem kod nas, rezervirana za određene skupine, tj. elitistička?

Upravo je ova epidemija pokazala koliko je mjesto i značenje kulture krhko u našoj sredini. Jako puno lokalnih zajednica ukinulo je ili značajno smanjilo financiranje programskih sredstava za kulturu, a veliki dio mojih kolega našao se doslovce u uvjetima krajnje socijalne nezaštićenosti i bez mogućnosti da igranjem predstava zarade i osnovna sredstava za život. Pitanje elitizma kulture lako može skliznuti u polje njezine politizacije. Kultura treba biti svima dostupna i kao radnici u kulturi trudimo se da do nje dođe što veći broj ljudi koji u njoj žele i trebaju uživati. A ako ne žele, to je gubitak za njih.

Epidemija koronavirusa svih nas je uhvatila nespremljene. Ministrica Obuljen Koržinek na sjednici Festivalnog vijeća naglasila je kako su se Igre unatoč logističko-organizacijski-financijskim teškim uvjetima ipak uspjele realizirati. Mislite li da su Dubrovčani svjesni povlastice koje imaju s obzirom da je većina manifestacija otkazana? Također, koji nam se putem kretati?

Ja sam prvenstveno sretan i ponosan da smo uopće održali kontinuitet festivala usprkos nemilim uvjetima. Trenutno mi je vrlo teško promišljati kuda nas ova kriza vodi, ali se trudim prolaziti kroz nju dan po dan i još uvijek mogu i u njoj naći kreativni poticaj za dalje.

Kultura treba biti svima dostupna i kao radnici u kulturi trudimo se da do nje dođe što veći broj ljudi koji u njoj žele i trebaju uživati

